

Številka: 065-02-2/2023/7

Ljubljana, 8. 3. 2023

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je, na podlagi 20. in 29. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20 in 67/22), sprejela naslednje

POROČILO

k zaključkom posveta

Vplivi populacije velikih zveri na kmetijstvo, podeželje in krajino

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na 2. seji 8. 3. 2023 obravnavala zaključke posveta *Vplivi populacije velikih zveri na kmetijstvo, podeželje in krajino*, ki ga je organizirala 21. februarja 2023.

Komisija predlaga Državnemu svetu v seznanitev zaključke posveta z naslednjo vsebino:

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je 21. februarja 2023 organizirala posvet *Vplivi populacije velikih zveri na kmetijstvo, podeželje in krajino*.

Širitev zavarovanih vrst velikih zveri v Sloveniji odpira vrsto vprašanj in pomislekov. V Sloveniji je v zadnjih letih presežena nosilna kapaciteta kulturne krajine z zvermi z vidika zagotavljanja obstoja kmetijstva. Povečanje števila velikih zveri je povzročilo njihovo širitev v alpski prostor. Kmetovalci, še posebej živinorejci, se zaradi njihove prisotnosti in škode, ki jo te povzročajo, soočajo z vprašanjem, ali z dejavnostjo kmetijstva še nadaljevati ali se umakniti iz območij, ki jih zasedajo velike zveri. S tem pašne površine ostajajo nepopasene, spreminja se flora in neposredno tudi kulturna krajina, ki so jo kmetje negovali stoletja. Zaradi navedenega se je Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, na pobudo njenega podpredsednika Antona Medveda, odločila organizirati posvet, ki je bil namenjen tako osvetlitvi pereče problematike z vidika veljavne zakonodaje in nedavno sprejete Resolucije Evropskega parlamenta o zaščiti živinoreje in velikih zveri v Evropi kot razpravi o problematiki prevelikega števila velikih zveri in divjadi in posledične škode v kmetijstvu ter o predlogih, ki zadevajo zaščito velikih zveri ob hkratni vzpostavitvi mehanizmov za učinkovito preprečevanje napadov ter poštenega izplačevanja odškodnin.

I.

Posvet je povezoval predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič.

II.

Uvodoma so udeležence nagovorili predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič, ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Irena Šinko, minister za naravne vire in prostor Uroš Brežan ter predsednik Državnega sveta Marko Lotrič.

V prvem delu posveta - Upravljanje velikih zveri ter javni interes - so svoje prispevke predstavili Miha Marenče z Zavoda za gozdove Slovenije (*Stanje in upravljanje populacij rjavega medveda in volka v Sloveniji*); prof. dr. Klemen Jerina z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani (*Stanje in upravljanje rjavega medveda v Sloveniji*); dr. Katarina Groznik Zeiler z Ministrstva za naravne vire in prostor (*Varstvo velikih zveri v Sloveniji in EU*); dr. Hubert Potočnik z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani (*Možnosti zmanjševanja konfliktnih dogodkov v povezavi z volkom v Sloveniji*); Mihael Koprivnikar s Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (*Zagotavljanje javnih interesov na območju prisotnosti velikih zveri*); podpredsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Anton Medved (*Ali je država sposobna prepoznati katastrofalne posledice širjenja populacije velikih zveri*); predsednik Lovske zveze Slovenije mag. Lado Bradač (*Odločitve upravnih sodišč o odvzemu zavarovanih vrst velikih zveri iz narave*) ter gorski ekološki kmet in lovec mag. Stanislav Bergant (*Psihološke posledice prisotnosti zveri na podeželju*).

V drugem delu posveta - Ohranjanje kmetijstva in kulturne krajine - so svoje prispevke predstavili Andreja Komel z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (*Ukrepi za preprečevanje napadov zveri iz Strateškega načrta Skupne kmetijske politike*); dr. Matevž Adamič z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (*Vpliv velikih zveri na parkljarje: določitev vrstno specifične stopnje plenjenja in pomena za upravljanje z divjadjo v Sloveniji*); Jernej Redek iz Sindikata kmetov Slovenije (*Ekonomska škoda po zvreh v kmetijstvu*); predsednik Zveze društev rejcev drobnice Slovenije Roman Savšek (*Vpliv zveri na stalež drobnice*); župan Občine Gorenja vas – Poljane Milan Čadež (*Vpliv velikih zveri na lokalno okolje*) ter kmet in predstavnik civilne iniciative Miro Jaklič (*Zaščita ljudi, domačih živali in okolja pred vdori in napadi velikih zveri*).

V razpravi so mnenja, predloge in opozorila podali kmet iz osrednje Slovenije ter predstavnik KGZS Janez Beja; kmet in lovec iz Notranjske ter predstavnik KGZS Vincenc Otoničar; predsednik Zveze lastnikov gozdov Slovenije Marjan Hren; kmet iz Ilirske Bistrice Florjan Peternel; Rudi Kraševac iz Društva Dinaricum; direktor Krajinskega parka Kolpa ter kmet iz Bele krajine Boris Grabrijan, kmet iz Cerknega in predstavnik Pobude za odstranitev nevarnih zveri Ivan Mavri ter kmet iz Logarske doline in predstavnik Društva rejcev ovc jezersko-solčavske pasme Klemen Matk.

III.

Predsednik Državnega sveta Marko Lotrič je pozdravil širok in raznolik nabor govorcev na posvetu, saj gre za temo, ki se dotika številnih sektorjev: kmetijstva, poseljenosti in razvoja podeželja, turizma, naravovarstva, ohranjanja biotske pestrosti. Izpostavil je, da se vsi zavedamo, da moramo življenjski prostor deliti, zato je treba uravnavanje števila velikih zveri urediti na način, da se populacija zveri ohrani v ugodnem stanju, hkrati pa bo omogočeno sobivanje ljudi in velikih zveri ter ohranjanje kmetijske dejavnosti na dosedanji ravni. V ta namen je treba določiti mejo številčnosti velikih zveri v prostoru in upravljalvske pristope, s katerimi se bo meja vzdrževala. Tako bo slovensko podeželje ostalo poseljeno, obdelano in zanimivo za mlade družine in prevzemnike kmetij, da bodo nadaljevali z vzdrževanjem kulturne krajine in pridelavo hrane.

Predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič je spomnil, da je pred petimi leti v organizaciji Državnega sveta in Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) potekal posvet *Upravljanje z velikimi zvermi v prihodnje*. V zaključkih posveta je bilo takrat izpostavljeno, da je treba ob sodelovanju vseh deležnikov določiti takšno številčnost velikih zveri, ki bo omogočala vzdržno sobivanje na območjih pojavljanja ter še zagotavljala ohranjanje kmetijske dejavnosti, obenem pa so udeleženci posveta pristojne pozvali, da pripravijo strategijo upravljanja z velikimi zvermi, ki bo podlaga

za ukrepe. Ne glede na takratne zaključke posveta in številne druge aktivnosti številni kmetovalci danes ugotavljajo, da se na področju upravljanja z velikimi zvermi stanje od takrat ni izboljšalo, temveč se je le še poslabšalo. Kmetovanje na območjih prisotnosti velikih zveri je vedno bolj oteženo in ekonomsko nevzdržno, zato se že kaže trend opuščanja kmetovanja in izseljevanja ljudi s podeželja. Tako se kulturna krajina, ki je bila skozi stoletja kultivirana in je bila kot taka ponos ter turistični adut Slovenije, počasi zarašča.

Ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Irena Šinko je izpostavila, da njihovo ministrstvo ni vsebinsko pristojno za upravljanje z velikimi zvermi, saj je ta vsebina v pristojnosti Ministrstva za naravne vire in prostor. Kot ministrica, ki je odgovorna za slovenskega kmeta, je izrazila globoko skrb zaradi številčne prisotnosti velikih zveri, zlasti rjavega medveda in volka v zadnjih letih. Preštevilčna prisotnost velikih zveri namreč zelo negativno vpliva na kmetovanje, še posebej na rejo domačih živali, in sicer na določenih območjih celo do te mere, da se kmetje odločajo za opustitev kmetovanja. Napadi velikih zveri na pašno živino povzročajo konkretno gospodarsko škodo rejcem ter sprožajo konflikte med rejci in drugimi interesnimi skupinami glede ciljev ohranitvenega upravljanja obeh vrst. Zaščitni ukrepi so pomembni, vendar so lahko zgolj spremljajoči dejavnik rednemu aktivnemu upravljanju rjavega medveda in volka. Zato je poleg ukrepov, ki so v pomoč pri varovanju pašnih živali, nujno nemudoma pristopiti k aktivnostmi pristojnega ministrstva v smeri aktivnega upravljanja z velikimi zvermi. Ministrica je izpostavila, da na problematiko številčnosti populacije rjavega medveda in volka opozarjajo tudi druge države članice Evropske unije, zato na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, poleg ukrepov, ki so v pomoč pri varovanju pašnih živali, podpirajo vse aktivnosti, ki gredo v smer aktivnega upravljanja z velikimi zvermi, kar vključuje tudi odvzem posameznih osebkov.

Minister za naravne vire in prostor Uroš Brežan je izpostavil, da smo v Sloveniji ponosni na dobro ohranjeno naravo, imamo tudi največji delež ozemlja, zavarovanega kot Natura 2000. Velike zveri so s številnimi funkcijami pomemben del dobro ohranjene narave, prav tako so zavarovane vrste po evropski in slovenski zakonodaji, zato imamo skupno odgovornost za njihovo varstvo. Konflikta med človekom in volkom ter medvedom namenjamo veliko pozornosti, saj predstavlja eno glavnih groženj ohranitvenemu statusu velikih zveri. Ministrstvo za naravne vire in prostor bo še naprej zagovarjalo dobre strokovne podlage, izvajanje preventivnih ukrepov, plačevanje odškodnin, ozaveščanje prebivalstva in izboljševanje varstva velikih zveri. Na ministrstvu si bodo prizadevali za najboljše možne rešitve z dobrim sodelovanjem in dialogom, minister je napovedal tudi ustanovitev posebne delovne skupine, ki bo iskala rešitve za izzive na tem področju.

Miha Marenče iz Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS) je predstavil delovanje Zavoda za gozdove Slovenije, ki je močno vpeto v delo na področju velikih zveri. Na ZGS pripravljajo strokovna mnenja za posege v populacije velikih zveri z odstrelom, opravljajo cennitve škodnih dogodkov na človekovem premoženju od zavarovanih vrst, opravljajo svetovalno vlogo pri vzpostavitvi preventivnih ukrepov pred napadi velikih zveri, opravljajo oziroma sodelujejo pri izvajanju monitoringa populacij, sodelujejo pri pripravi strateških dokumentov ter vodijo ali sodelujejo v številnih slovenskih in mednarodnih projektih. Glede na stanje in dosedanje izkušnje na področju velikih zveri, ZGS predlaga predvsem spremembo zakonodaje tako na EU kot na nacionalni ravni, saj je ta zastarela. Nujne so pravne podlage za učinkovitejše ukrepanje, v primeru posegov v populacije velikih zveri tudi z odstrelom. Treba je sprejeti ustrezne strateške dokumente in nadaljevati z izvajanjem ukrepov ter jih še nadgraditi, da bo moč zagotavljati tudi učinkovito varovanje človekovega premoženja. Zdaj je čas za razmislek o znižanju stopnje varovanja velikih zveri, saj, kot kaže trenutno stanje, veliko varstvo vodi v izgubo nadzora nad populacijo. Ob tem pa je pozdravil napoved ministra za naravne vire in prostor, da se bo ponovno ustanovilo delovno telo za upravljanje z velikimi zvermi.

Prof. dr. Klemen Jerina z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je izpostavil, da je dobro ohranjena populacija medveda vrednota, da deljena raba prostora z medvedmi ljudem prinaša mnoge nematerialne in materialne dobrine, vendar tudi težave, konflikte in izzive pri

upravljanju. V Sloveniji je (bil) medved tradicionalno cenjena lovna vrsta in se ga je tako tudi upravljalo. Stroga zakonska zaščita pa v splošnem prepoveduje vsako ubijanje zavarovanih vrst, čeprav je načrtovana regulacija vrst, ki povzročajo konflikte z ljudmi, lahko učinkovito, racionalno in kdaj tudi edino možno sredstvo prilagajanja gostot teh vrst družbeni nosilni zmogljivosti. Predstavil je glavne demografske značilnosti populacije rjavega medveda v Sloveniji in izzive pri njenem ohranitvenem upravljanju v krajini s človekom. Pri tem je izpostavil značilnosti upravljanja medveda, vključno z odstrelom in krmljenjem ter drugih ukrepov za preprečevanje in omiljevanje konfliktov s človekom. Izpostavil je, da je populacija medveda v slovenskih Dinaridih največja gostota na svetu. Večina konfliktov pa je tam, kjer je gostota največja, ker so gostote velike, so medvedi izrinjeni v naseljena območja. Ker je prostor fragmentiran, se medved nima kam umakniti.

Dr. Katarina Groznik Zeiler z Ministrstva za naravne vire in prostor je predstavila pravne okvire varstva velikih zveri v Sloveniji in EU ter varstvene cilje, ki jih pristojno ministrstvo zasleduje. Predstavila je številne aktivnosti, ki jih Ministrstvo za naravne vire in prostor izvaja za varstvo velikih zveri. Poudarila je, da sta tako volk kot rjavi medved, ki sta pomemben del biotske raznovrstnosti, v dobrem ohranitvenem stanju. Z vidika varstva narave je ključno, da so habitati v dobrem stanju. Izpostavila je aktualne izzive ter predloge možnih izboljšav njihovega varstva. Pri iskanju rešitev se zgledujejo po tujih sistemih, pomembno je sodelovanje javnosti, ključno pa je izvajanje monitoringov, kajti ti so osnova za odločanje. Odvzem iz narave ni edina rešitev za izboljšanje konfliktnega stanja. Na ministrstvu, kjer so tudi pristojni za izplačevanje odškodnin po zvereh, si prizadevajo za boljšo komunikacijo z deležniki in javnostjo.

Dr. Hubert Potočnik z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je izpostavil, da je pomembno, kako se upravlja z velikimi zvermi, saj je volk najpomembnejši plenilec velikih rastlinojedcev – parkljarjev, ki v prvi vrsti skuša pleniti naravni plen: divjad - jelenjad in srnjad. Prevelik odstrel naravnega plena povzroča plenjenje domačih pašnih živali. Volk pašne živali dojema kot plen, lahko je lahek ali zahteven, odvisno od dostopa oziroma ukrepov varovanja. So pa volkovi refleksni plenilci in plenijo presežno, kar pa privede do konfliktnih situacij oziroma velikih škod na pašnih živalih. Poudaril je, da škod ni možno preprečiti, jih pa lahko zmanjšamo z ustreznimi zaščitnimi ukrepi. Kot ustrezne ukrepe je izpostavil tudi letni odvzem volkov, plačilo odškodnin, predvsem pa preprečevanje škod z ustrezno zaščito.

Mihael Koprivnikar s Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije je izpostavil, da se kmetje in lokalni prebivalci, ob sorazmerno hitrem širjenju zveri, sprašujejo o zagotavljanju vseh javnih interesov. Dejstvo je, da je 80 % narave v zasebni lasti, torej se javni interes izvaja na zasebni lasti. Zato raba prostora zahteva širši pogled in upoštevanje vseh javnih interesov. Prisotnost zveri ob pretežno ekstenzivnem kmetijstvu v hribovskem in gorskem svetu pomeni velike spremembe, ki jih celovito poznajo hribovsko gorski kmetje ter institucije, ki jih zastopajo. Na strokovnih službah ocenjujejo, da se v hribovskem in gorskem območju procesa intenzifikacije kmetijstva, ki je posledica nujnih intenzivnih zaščitnih ukrepov, ne da zagotavljati ob pretežno neprofesionalnem kmetijstvu. Ob tem je tudi nejasno, ali bo financiranje ukrepov za ohranjanje travniških habitatov zadostilo cilju njihove ohranitve oziroma ali bomo zaradi varovanja ene vrste izgubili celotne habitate pašnikov in s tem na lokalnem nivoju ogrozili obstoj stotine vrst.

Podpredsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Anton Medved je spomnil, da je nedolgo tega imela pridelava hrane, ki omogoča preživetje ljudi in naroda, prednost pred zvermi in divjadjo. Kmetijstvo je bilo mnogo bolj zaščiten, saj so se izvajale politike, ki so nagrajevale uplenitelje velikih zveri (medved, volk in ris) ter divjega prašiča, veleposestniki, ki so želeli loviti jelenjad, pa so jo morali na svoji zemlji gojiti v oborah. Stanje je danes čisto drugačno in zato se zdi, kot da smo nekje okoli 19. stoletja (spričo izobilja) izgubili pravi fokus. Zveri imajo danes na kmetijstvo na alpskem, kraškem in drugih obrobniških območjih odločilen vpliv, reševanje problematike pa je postala t. i. »pink ponk žogica«, ki si jo podajajo oškodovani kmetje, ministrstvo, pristojno za velike zveri, ministrstvo, pristojno za kmetijstvo, ter nevladne organizacije. Poudaril je, da varovanje zveri ne sme imeti

prednosti pred javnim dobrim - prehranska samooskrba, varnost državljanov, avtohtone pasme domačih živali, kmetijske površine in lastninska pravica, pomen kmetijstva za razvoj in poseljenost podeželja in zaščito kulturne krajine ter skrb za gospodarski, kulturni in socialni napredek prebivalstva na gorskih in hribovitih območjih.

Predsednik Lovske zveze Slovenije mag. Lado Bradač je poudaril, da mora upravljanju s prostoživečimi živalskimi vrstami, med katerimi so tudi zavarovane vrste velikih zveri, na podlagi sprejete strategije upravljanja slediti tudi ustrezno normativno urejanje njihovega varstva, v okviru katerega spada tudi odvzem iz narave. Poudaril je, da so spremembe nujne. Izpostavil je, da bo lanskoletna odločitev Upravnega sodišča dolgoročno vplivala na politiko trajnostnega upravljanja z vsemi zavarovanimi prostoživečimi živalskimi vrstami, tudi velikih zveri, ki mora temeljiti na strokovnih izhodiščih. Dejal je, da se moramo zavedati, da je pri preštevilni populaciji zavarovanih vrst velikih zveri odvzem z odstrelom le eden od načinov upravljanja. Ob tem je opozoril, da je nezakonit lov (krivolov) tudi posledica nepravilnega upravljanja z zvermi. Če želimo z rjavim medvedom in tudi volkom trajnostno upravljati, mora tudi država zagotoviti, da se lov ne bo izvajal poleti in da se bodo izvajali vsi ostali ukrepi, da bomo lahko sobivali z veliki zvermi v današnji kulturni krajini. Izkušnje kažejo, da je trajnostno upravljanje mogoče le na podlagi znanstvenih ugotovitev oziroma monitoringa in dejanskega stanja populacije. Žal pri nas prepogosto odločamo o populacij na ravni posameznega osebk, ne pa na ravni celotne populacije. Predvsem bi morali odločitve prepustiti stroki in ne kratkoročni dnevni politiki, ki z "neupravljanjem" vodi do konfliktov in političnega vmešavanja v stroko.

Gorski ekološki kmet in lovec mag. Stanislav Bergant je v svojem prispevku prikazal psihično trpljenje rejcev, ko se soočijo s pokoli svojih živali. Nazorno je prikazal trpljenje umirajočih živali po pokolih s strani medveda ali volka ter opozoril na dvoličnost politik pri obravnavi človekovih pravic in dobrobiti živali. Pojasnil je, da je kmetovanje na območjih z omejenimi možnostmi za kmetovanje že samo po sebi velik izziv. Pokol domačih živali je zato, ne toliko materialni, kot je motivacijski in psihološki udarec za kmete, med katerimi jih veliko obupa in preneha z dejavnostjo. Poudaril je, da noben kmet ne redi in ne bo redil domačih živali za hrano volkovom ali za povračilo škod! Menil je, da so s preštevilno populacijo velikih zveri podeželju kratene ustavne pravice enakosti, med drugim svoboda gibanja (32. člen Ustave), pravica do varnosti (34. člen Ustave), pravica do gospodarskega, kulturnega in socialnega napredka (71. člen Ustave). Izpostavil je, da je stanje nevdržno in vodi v opuščanje tradicionalnega kmetovanja, z njegovo opustitvijo pa izgubi smisel tudi bivanje na teh območjih, kar je razlog za zapuščanje podeželja. Izpostavil je tudi problematiko parjenja volka z domačimi psi. Menil je, da ideja o povezovanju dinarske in alpske populacije dopušča širjenje populacije zveri. Izpostavil je, da so vsi dogovori in strategije na ravni EU povezani s pašo živali, kar pa je v diametralnem nasprotju s strategijo širjenja zveri. Rešitve vidi v conaciji, upravljanju vzdržne populacije velikih zveri, pravičnem odškodninskem sistemu, ki bo upošteval tudi nematerialno škodo, ki je zdaj spregledana. Za vse navedeno pa je nujna ustrezna pravna podlaga – sprememba zakonodaje.

Andreja Komel z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je izpostavila, da se na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano zavedajo, da so lahko ukrepi v okviru PRP 2014–2020 v pomoč pri varovanju pašnih živali pred velikimi zvermi, ne morejo pa ti ukrepi reševati problematike sobivanja človeka z velikimi zvermi. Poudarila je, da so preventivni zaščitni ukrepi pomembni, vendar so lahko zgolj spremljajoči dejavnik rednemu aktivnemu upravljanju z odstrelom rjavega medveda in volka. Predvideno je, da bo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano tudi v novem programskem obdobju v okviru intervencije KOPOP iz Strateškega načrta 2023–2027 spodbujalo varovanje pašnih živali pred napadi velikih zveri z visokimi premičnimi elektroograjami in elektromrežami, pastirjem in pastirskimi psi. Uveljavljati naj bi jo bilo mogoče tako na območju pojavljanja medveda in volka kot tudi na območju pojavljanja risa. Izpostavila je, da bi bil smiseln razmislek, da se za območja prisotnosti velikih zveri opredeli hitrejši postopek izdajanja odločb o morebitnem odstrelu.

Dr. Matevž Adamič z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je v svojem prispevku izpostavil, da prosto živeči parkljarji predstavljajo pomembne lovne vrste divjadi. Z vidika trajnostne rabe teh vrst je pomembno, da je upravljanje z njimi učinkovito in adaptivno ter v skladu z ekosistemsko, ekonomsko ter sociološko nosilno zmogljivostjo okolja. Prisotnost plenilcev ima na plenske vrste pomemben in kompleksen vpliv, zato ga je treba upoštevati pri načrtovanju upravljanja z divjadjo. V Sloveniji je prehrana plenilskih vrst dobro proučena. Genetske analize vzorcev (LIFE SloWolf projekt) kažejo, da so prehrana volkov v 87 % parkljarji, 10 % drobnica in 3 % ostale vrste. Ugotovitve in pridobljena znanja se upoštevajo pri pripravi lovsko upravljavskih načrtov.

Jernej Redek iz Sindikata kmetov Slovenije je izpostavil, da zaradi prevelike populacije velikih zveri pogosto prihaja do pokolov domačih živali. Poleg neposredne škode (poklane živali) pa pokoli za rejca in podeželje predstavljajo tudi škodo, ki jo je težko ovrednotiti v evrih, in sicer: manjšanje prostora za kmetovanje oziroma za pašo, saj zaradi preštevilčnosti velike zveri zavzemajo vedno večji (novi) teritorij za življenjski prostor, posledično pa kmetje zmanjšujejo ali opuščajo živinorejo na marginalnih površinah; divjad se seli v druge regije; manjša se prehranska varnost Republike Slovenije; manjša se poseljenost podeželja; izgubljen je prostor za turizem; rejski cilji in plemenske vrednosti so neuresničljivi. Zdi se, da se z obstoječim stanjem na ozemlju Republike Slovenije zasleduje interes korporacij po prehranski odvisnosti in se Slovenijo spreminja v nacionalni park EU.

Predsednik Zveze društev rejcev drobnice Slovenije Roman Savšek je poudaril, da je stanje velikih zveri več kot ugodno, izrazil pa dvom o verodostojnosti javno dostopnih podatkov o številčnosti populacije divjih zveri. Izpostavil je, da se zaradi vedno pogostejših pokolov reja drobnice opušča in se stalež drobnice stalno zmanjšuje (izrazito na Kočevskem). Polemiziral je veljavni odškodninski sistem izplačila škod po zvreh na drobnici, ki, kljub splošno zaznani inflaciji in rasti vseh stroškov, po novem predvideva manjšo odškodnino za ovco (ta znaša 150 evrov, prej pa je bila 180 evrov). Menil je, da bi morala biti škoda po zvreh v celoti izplačana (tako neposredna kot posredna). Ob tem je izpostavil, da po pokolu ni vedno moč najti vseh izgubljenih – pomorjenih ovc, odškodnina pa je vezana na kadaver. Poudaril je, da je treba znižati stopnjo zaščite velikih zveri, zmanjšati populacijo, izvesti conacijo in vzpostaviti sistem pravičnih odškodnin, ki jih je treba tudi tekoče izplačevati.

Župan Občine Gorenja vas–Poljane Milan Čadež je izpostavil stroškovno problematiko z vidika občin, kjer so velike zveri. Ob tem je izpostavil problematiko šolskih prevozov na podeželju, ki so terjale prilagoditve poti, da otroci zaradi nevarnosti ne hodijo peš, tovrstni stroški pa bremenijo izključno občine. Poudaril je, da je treba postaviti mejo in škoda mora biti meja. Zaščitnih ograj ni moč graditi vsepovsod. Glede delovne skupine za upravljanje z velikimi zvermi je menil, da ta ne more biti sestavljena pretežno iz nevladnih organizacij, ampak predvsem iz uporabnikov okolja, tistih, ki v okolju prisotnosti velikih zveri tudi živijo.

Predstavniki civilne iniciative Miro Jaklič je izpostavil, da si ljudje (otroci) ne upajo več hoditi v naravo in prikazal, s kakšnimi napadi velikih zveri so se kmetje – vzreditelji domačih živali soočali na Notranjskem – Blokah, da so na koncu le dosegli odstrel enega volka. Poudaril je, da so kmetje edini branik kulturne podeželske krajine, vendar tudi ti glede na pogostejše konfliktno situacije – napadov velikih zveri, počasi obupujejo. Poudaril je, da so naši predniki negovali krajino, zato je ne zapravimo le zato, da se bodo zveri bolje počutile. Ta aspekt bi morali imeti odločevalci v mislih pri upravljanju z velikimi zvermi. Poudaril je, da je treba sprejeti ustrezne ukrepe in poskrbeti za pravične odškodnine, ki bodo krile celotno škodo - materialno in nematerialno.

IV.

Razprava, ki je vključevala različne deležnike, je pokazala, da je problematika preštevilčne populacije velikih zveri že zdavnaj preseгла stopnjo, ko je bila le skrb oziroma težava kmetov. Zaradi presežene nosilne zmogljivosti se posledice kažejo tudi na drugih vrstah prostoživečih

živali in rastlinju. Za reševanje zatečenega stanja je nujen širši družbeni dialog širše in strokovne javnosti, predvsem pa je treba v razprave vključiti lastnike zemljišč in domačih rejnih živali, kjer velike zveri prekomerno pustošijo. Vzpostaviti je treba varno okolje, v katerem bodo ljudje še naprej bivali in kmetovali, vzrejali avtohtone tradicionalne pasme domače živali (ki so v skladu z Zakonom o živinoreji pod posebnim varstvom države) in skrbeli za obstoj podeželske kulturne krajine. Vzpostaviti je treba ukrepe, ki bodo učinkoviti in pravični.

V.

Na podlagi predstavitev in razprave na posvetu so bili oblikovani naslednji

z a k l j u č k i :

1. Populacija velikih zveri – gostota medveda in volka je na območju Slovenije prevelika. Volk in medved sta več kot v ugodnem stanju in ne potrebujeta posebne, stroge zaščite. V visokogorje, kjer ju v preteklosti nikoli ni bilo, ne sodita – potrebna je conacija.
2. Jasno je treba opredeliti javni interes ter se odločiti, ali je v javnem interesu volk ali poseljeno in obdelano podeželje, ki je pogoj za prehransko varnost.
3. Vzpostaviti je treba učinkovite ukrepe za uravnavanje populacije velikih zveri. Populacije velikih zveri je treba uravnavati tudi z načrtnim odvzemom iz narave (letnim odvzemom določenega števila velikih zveri), kar pomeni, da je nujen poseg v populacijo z odstrelom.
4. Vzpostavlja in financira naj se mehanizme za preventivo – preprečevanje škod. Kmetom je treba zagotoviti strokovno pomoč ter celovito finančno podporo za izvajanje ukrepov varovanja premoženja.
5. Ob konfliktnih situacijah je treba posredovati hitreje in učinkoviteje.
6. Rešitve je treba iskati v dialogu vseh deležnikov in ob upoštevanju javnega interesa, ki ni zgolj interes peščice naravovarstvenikov, ampak predvsem interes prizadetih lastnikov površin in domačih rajnih živali na območju prisotnosti velikih zveri, torej ljudi, ki morajo sobivati z velikimi zvermi. Pri oblikovanju rešitev je treba upoštevati lovce in kmete, ki so skozi zgodovino dobro upravljali z zvermi na območju Slovenije.
7. Ponovno je treba vzpostaviti delovno skupino za upravljanje z velikimi zvermi v okviru Ministrstva za naravne vire in prostor, pri čemer je treba zagotoviti njeno učinkovitost tako, da bo javni interes jasno izražen ter v njej enakomerno zastopani vsi deležniki.
8. Pristopiti je treba k spremembi zastarelih pravnih virov (Habitatna direktiva) tako na ravni Evropske unije kot na ravni Slovenije.
9. Odškodninski sistem mora biti pravičen in upoštevati materialno ter nematerialno škodo, odškodnine pa je treba izplačati v čim hitrejšem času.
10. Z ustrezno trajnostno kmetijsko in naravovarstveno politiko, kamor sodi tudi uravnavanje populacije velikih zveri, si je treba prizadevati za zagotavljanje prehranske varnosti s ciljem doseganja višje stopnje samooskrbe in s tem ohranitve kulturne krajine, vitalnosti podeželja in tudi pozitivni učinek na biodiverzitetu.

* * *

Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, na podlagi obravnave zaključkov posveta in razprave članov komisije, predlaga Državnemu svetu, da ob seznanitvi z zaključki posveta sprejme naslednji sklep:

Državni svet, na podlagi prvega in drugega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta, poziva Vlado Republike Slovenije in v njenem okviru Ministrstvo za naravne vire in prostor ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da zaključke posveta *Vplivi populacije velikih zveri na kmetijstvo, podeželje in krajino* proučita in se do njih opredelita.

* * *

Za poročevalca na seji Državnega sveta je bil določen državni svetnik Branko Tomažič.

Sekretarka
Mag. Eva Obreza Modic

Predsednik
Branko Tomažič